

Taşköprü-Aşağı Ayvalı Köyü Camisi ve Revzenleri¹

Zeynep AYTEKİN*

ÖZET

Tarih öncesi çağlardan günümüze önemli bir yerleşim merkezi olmuş olan Kastamonu ilinin Taşköprü ilçesi, 11. yüzyılın sonlarından itibaren ilk kez Danişmendlilerle birlikte Türklerin yönetimi altına girmeye başlamıştır. Bizans ve Türkler arasında sürekli el değiştiren bölgede, uzun süreli ilk Türk hakimiyeti Selçuklular döneminde Çobanoğulları Beyliği ile gerçekleşmiş olup, sonrasında bölgede Candaroğulları Beyliği ve Osmanlı Devleti hüküm sürmüştür. Bu egemenliğin göstergesi olarak ilçede gerçekleştirilen imar faaliyetleri yazılı kaynaklardan ve günümüze ulaşan maddi kalıntılardan öğrenilmektedir. İlçede bu dönemlere ait olan tarihi yapılar arasında ilk inşaları Candaroğulları Beyliği ve Osmanlı döneminde gerçekleşmiş olup çeşitli onarımlarla günümüze ulaşmış olan camiler çoğunluktadır. Bu camilerden biri, Taşköprü ilçesinin batısında, merkeze 27 km. uzaklıktaki Aşağı Ayvalı Köyü Camisi'dir. Günümüzde Aşağı Ayvalı ve Yukarı Ayvalı olmak üzere ikiye ayrılmış olan köyün, eski bir yerleşim yeri olduğu tahrir defterlerinden anlaşılmaktadır. Bilinen en erken tarihlisi 1487 yılına ait olan bu defterlerde köyün adı, Ayvalı Viran olarak kaydedilmiştir. İlk inşa tarihi bilinmeyen caminin çeşitli onarımlarla ayakta kaldığı cephe duvarlarındaki izlerden açıkça görülmektedir. Bu onarımlardan biri, harim giriş kapısı üzerinde yer alan kitabede de belirtilmiştir. Kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen bir alan üzerine inşa edilmiş olan cami; tek mekânlı ahşap tavanlı camiler grubuna girmektedir. Alçı mihrabının yanı sıra yapının önemli unsurlarından biri de güney duvarındaki üst sıra pencerelerinde yer alan revzenlerdir. Aşağı Ayvalı Köyü Camisi'nin revzenleri, süsleme kompozisyonları ile 18. yüzyıl sonrası özellikleri göstermekle birlikte Osmanlı cam sanatından günümüze ulaşmış, üzerinde bani ve tarih ibaresi bulunan ender örneklerdendir. Mevcut literatürde hakkında herhangi bir yayın bulunmayan bu revzenler, ilk defa bu çalışma ile bilim dünyasına tanıtılmıştır. Ayrıca; malzeme, teknik ve süsleme özellikleri, vakfiye kayıtları, arşiv belgeleri ve yapı üzerinde bulunan kitabelerden yola çıkılarak Aşağı Ayvalı Köyü Camisi'ne dair tarihlendirme denemesi yapılmış ve yapının günümüze geliş süreci değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Taşköprü, Aşağı Ayvalı Köyü Camisi, Kitabe, Revzen, Nakışlı Cam

* Hitit Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, zaytekin@erciyes.edu.tr

¹ Bu çalışma "Kastamonu İli Taşköprü İlçesindeki Türk Devri Yapıları" adlı yüksek lisans tezinin bir bölümünden üretilmiştir. Çalışma sırasında yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Kerim Türkmen, Doç. Dr. Sultan Murat Topçu ve Dr. Öğr. Üyesi Remzi Aydın'a şükranlarımı sunarım.

The Mosque Of Aşağı Ayvalı Village in Taşköprü and Its Revzens

Zeynep AYTEKİN*

ABSTRACT

The district of Taşköprü in Kastamonu province, a significant settlement center since the prehistoric ages, came under the rule of the Turks for the first time in the late 11th century with the Danishmends. The first long-term Turkish domination in the region, where the authority had shifted constantly between Byzantines and Turks, was with the Chobanids (Çobanoğulları) during the Seljuk period and later the Jandarids (Candaroğulları) and the Ottomans ruled the region. The written sources and the present remains reveal the construction works carried out as a sign of this sovereignty in the district. Among the historical buildings of the Turkish periods, the mosques, first constructed during the Jandarids and the Ottoman still survive thanks to various restorations, are in majority. One of these mosques is the Mosque of Aşağı Ayvalı Village, located 27 km west of the center of Taşköprü. It is understood from the cadastral record books that the village, now divided into two parts as Aşağı and Yukarı (Lower and Upper) Ayvalı, is an ancient settlement. In the earliest of these books dated 1487, the name of the village was recorded as Ayvalu Viran. The mosque, of which the construction date is unknown, has survived to the present day due to various restorations and their traces can be seen on the external walls. One of these restorations was mentioned in an inscription above the doorway of the harim. The mosque, built as a rectangle in north-south direction, is a sample of a single-spaced mosques with a wooden ceiling. Besides its plaster mihrab, another significant feature of the mosque is the revzens (elaborate patterns of colored glass held in place by plaster frames) in the upper windows on the south wall. Displaying the characteristics of the post-18th century with their decorative composition, these are some of the rare examples still extant bearing the name of the patron and the date. These revzens, never been mentioned in any scientific study, are presented to the world of science for the first time with this presentation. In this study, a possible construction date for the Mosque of Aşağı Ayvalı Village will be suggested based on its features of material, technique and decoration, its wakf and archive documents and its inscriptions and its process of reaching the present is evaluated.

Keywords: Taşköprü, The Mosque of Aşağı Ayvalı Village, Inscription, Revzen, Coloured Glass

Kastamonu ili Taşköprü ilçesinin 27 km batısındaki Aşağı Ayvalı Köyünde bulunan Aşağı Ayvalı Köyü Camisi; arşiv ve vakfiye kayıtlarından anlaşıldığına göre 20. yüzyıl başında, yakınında bulunan medrese² ve kütüphane³ ile birlikte bu köy yerleşiminde önemli bir merkez teşkil etmektedir. Duvarla çevrili geniş bir avlu içinde konumlanmış caminin güneyinde ve doğusunda hazire bulunmaktadır. Güneydoğudaki betonarme türbe ve batıdaki şadırvan ile batı cephesinin ortasındaki minare yakın dönemde inşa edilmiştir (Foto. 1).

Onarım kitabesinden Abdi Sofi adlı bir hayırsever tarafından inşa edildiği öğrenilen caminin inşa tarihi ve mimarı bilinmemektedir. Mihrap ekseninde dikdörtgen planlı, tek mekanlı ve düz ahşap tavanlı olan cami; harim ile kuzeyine sonradan eklenmiş iki katlı son cemaat mahali ve odunluk olarak kullanılan giriş mekanından meydana gelmektedir (Çiz. 1). Caminin harim ve son cemaat yeri, marsilya kiremit kaplı kırma çatıyla, giriş mekanı ise tek eğimli çatıyla örtülüdür. Moloz taştan inşa edilmiş olan caminin cephelerindeki farklı malzeme kullanımı ve dilatasyon izleri, sonradan yapılmış olan eklemeleri ve değişiklikleri açıkça göstermektedir. Yapının harim kısmına açılan pencereler doğu ve batı cephelerinde simetrik olarak yerleştirilmiştir. Her iki cephede de alt sırada yuvarlak kemerli, söveleri hafif dışa taşırılmış; üst sırada ise denizlikleri hafif dışa taşırılmış dikdörtgen formlu ikişer pencere bulunmaktadır (Foto. 2-3). Caminin güney cephesi, alt sırada yuvarlak kemerli iki adet ve üst sırada dikdörtgen formlu üç adet penceresiyle doğu ve batı cepheleri ile bütünlük arz etmektedir (Foto. 4). Kuzeydeki eklentinin batı cephesinin ortasındaki kapıdan girilen ilk mekanda, doğudaki merdiven vasıtasıyla son cemaat mahalinin üst katına ulaşılmaktadır. Bu mekanda harim ile bağlantı, güney duvarındaki mahfile açılan iki pencere ve bunların arasındaki kapı ile sağlanmıştır. Alt kattaki son cemaat mahaline ise, yuvarlak kemerli kapı açıklığından girilmektedir. Betonarme kirişlerle desteklenmiş düz ahşap tavanlı mahalın doğu kısmı mescit olarak kullanılan odaya dönüştürülmüş ve kuzey duvarındaki iki pencere açıklığı örülerek kapatılmıştır. Güney duvarında bulunan yuvarlak kemerli, dikdörtgen planlı mihrap nişinin ise pencereden dönüştürüldüğü, batı kısmında bulunan benzer pencere formundan anlaşılmaktadır. Harim giriş kapısı, son cemaat mahaline girilen kapı açıklığı ile aynı eksende; ancak mahalın zemin kotundan iki basamak daha aşağıda yer almaktadır. Kapı açıklığının basık kemeri ile bunu çevreleyen taş-tuğla alması düzenli yuvarlak kemerin arasına bir kitabe yerleştirilmiştir. Taş levha üzerine kabartma tekniğinde, celi sülüs tarzda Osmanlı Türkçesiyle yazılmış kitabe, dört satırdan oluşmaktadır (Foto. 5).

² Günümüze ulaşmayan medresenin adı 1900-1904 senelerine ait Maarif Salnamelerinde geçmekte olup (Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye, 1317:1317; 1318:1490; 1319:756; 1321:619), halk tarafından yapıldığı ve 32 öğrencisi olduğu (Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye, 1317:1319; 1318:1491; 1319:757; 1321:619) belirtilmektedir. 7 Haziran 1906 yılında kurulan medrese ve para vakfında; Taşköprü köylerinden Aşağı Ayvalı köyü halkından olan İsmail oğlu Mustafa oğlu Müderris Veysizade İsmail Efendi'nin vakfettiği mal ve mülkün yeri tarif edilirken "adı geçen karye sınırları içinde Eskipazar denilen yerde bulunan bir taraftan İhsaniye Medresesi avlusu ve bir taraftan Kahvecioğlu Kadir tarlası ve diğer taraftan Hüseyin Arap oğlu Mehmet Ali tarlası ve dördüncü taraftan adı geçen köye akan su harkı ile çevrelenmiş olan yerde" denilmektedir (Abdulkadiroğlu ve Özsoy, 2005:142-143). Bu ifadeden Ayvalı Köyü Medresesi olarak adlandırılan medresenin İhsaniye Medresesi olduğu anlaşılmaktadır.

³ 1899-1904 tarihleri arasındaki Maarif Salnameleri kayıtlarında Ayvalı Medresesi'nde yer aldığı ve ahali tarafından yapıldığı belirtilmektedir (Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye, 1316:1132-1133; 1317:1327-1329; 1318:1498-1499; 1319:764-765; 1321:623). Yapıldığı tarih konusunda; H.1294/M.1877-1878 (Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye, 1316:1133.) ve H.1249/M.1833-1834 (Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye, 1317:1327; 1318:1499; 1319:765; 1321:623) olmak üzere iki farklı tarih kaydedilmiştir.

KİTABE METNİ:

روحنه فاتحه عبدي صوفي كرجك ايدمش
هيّمّت ايدوب قلدي احيا بو جامعي خراب
مجددًا تعمير ايتدى حاجى بحادان زاده حسن اغا
خدا رحمت اتسون صاحب حيراتي ۱۲۰۱

KİTABENİN OKUNUŞU:

*Ruhuna fatiha Abdi Sofi gercek idmiş
Himmat idub kıldı ihya bu camii harabı
Müceddeden tamir itdi Hacı Bahadanzade Hasan Ağa
Hudâ rahmet etsun sahib hayratını 1201*

Kitabeden yapının Abdi Sofi tarafından yapıldığı, harap olan caminin Hacı Bahadan⁴ oğlu Hasan Ağa tarafından H.1201/M.1786-87 yılında, yeniden tamir ettirildiği öğrenilmektedir.

Kuzey-güney doğrultusunda uzanan ahşap tabanlı harim, girişlemesi alttan kaplamalı ahşap tavan ile örtülmüştür. Oldukça sade süslemeye sahip olan tavanın bezemeli bölümü, tavan yüzeyinden içe doğru kademelendirilmiş kare bir pano içinde farklı renge boyanarak vurgulanmıştır. Balıksırtı bezemeli bir bordürle dört yönde çevrelenmiş kare panonun köşelerinde sekizgen, bunların arasında dikdörtgen boşluklar oluşturularak merkeze sekizgen tavan göbeği yerleştirilmiştir. Tavan göbeği; balıksırtı, baklava dilimi ve iç içe yerleştirilmiş sekiz kollu yıldız motifleriyle dışa doğru hacimlendirilmiştir. Harim bölümünün doğu, güney ve batı duvarlarını dolanan, yaklaşık 50 cm genişliğindeki demir parmaklıklı galeri, batı duvarında oldukça yüksek olan minberden dolayı kesintiye uğramıştır (Foto. 6).

Harim; toplam on üç pencere ile aydınlanmakta olup; doğu, batı ve güney duvarlarında alt sırada yuvarlak kemerli ve şevli ikişer adet; üst sırada ise doğu ve batı duvarlarında dikdörtgen formlu ikişer, güney duvarında ise dikdörtgen formlu üç adet pencere yer almaktadır. Harimin güney duvarının üst sırasında yer alan üç pencere açıklığı; içte revzenlerle, dışta ise ahşap kayıtlı çerçevelerle örtülmüştür (Foto. 7). Ahşap kasalara tutturulmuş olan revzenlerin üçü de 75 cm. genişliğinde ve 154.5 cm. yüksekliğindedir.

Ortada yer alan revzenin en dıştaki alçı kayıtlı bordüründe renksiz camlar, daha ince olan ikinci bordürde ise sarı renkli dikdörtgen camlar ile aralarında yeşil renkli yuvarlak camlar kullanılmıştır. Revzenin sivri kemerli bölümünün içi akantüs yaprağı ile taçlandırılmıştır (Foto. 8). Bunun alt kısmında; alçı kayıtların yatay olarak oluşturduğu altı kartuş içinde bitkisel süsleme ve yazı görülmektedir. Yatay ilk kartuşun ortasına; bileşikgiller grubu olarak adlandırılan (Demiriz, 1986: 338-339) çiçeklerden daha çok kasımpatıya benzeyen çiçek motifi, kartuşun köşelerine ise yukarıya doğru bakan akantüs yaprakları yerleştirilmiştir. İkinci kartuş ise dikey üç bölüme ayrılarak yanlara birer adet kasımpatı motifi, ortadaki panoya ise mavi renkli yuvarlak camlardan oluşan zemin üzerine, sarı renkli camlarla “Ey Allahım Ey Şifa Veren” anlamında dua ve yakarış ifadesi olan “Ya Şafi Ya Allah” yazılmıştır. Üçüncü kartuşta, ilk kartuş içindeki kompozisyonun simetrik uygulaması olarak, ortada kasımpatı motifi, bunun iki yanında ise bu sefer aşağı doğru bakan akantüs yaprakları görülmektedir. Dördüncü ve beşinci kartuşlarda, revzenlerin banisinin adını veren kitabe; altıncı kartuşta ise aşağı doğru bakan iki akantüs yaprağının arasında tarih ibaresi yazılmıştır. Mavi renkli yuvarlak camların oluşturduğu zemin üzerine yine sarı renkli camlarla yazılan kitabede “Sahibül-hayrat ve'l-hasenat el-Hacı Salih Ağa sene 1210” yazılıdır (Foto. 7, 9).

⁴ A. Gökoğlu, baninin adını “Hacı Pehlivan” olarak okumuştur (Gökoğlu, 1952:225); ancak yazımından dolayı “bahadan” ya da “behadan”ın daha uygun olduğunu düşünülmemektedir.

KİTABE METNİ:

يا شافي يا الله
صاحب الخيرات والحسنات
الحاجي صالح اغا

KİTABENİN OKUNUŞU:

سنه ١٢١٠

*Ya şafı ya Allah
Sahibü'l-hayrat ve'l-hasenat
El-Hacı Salih Ağa
Sene 1210*

Kitabeden, revzenlerin hayırsever Hacı Salih Ağa tarafından, 1795-96 yılında yaptırıldığı öğrenilmektedir.

Doğuda bulunan revzenin sivri kemerli tepe kısmının içi, ortadaki revzende olduğu gibi "C" kıvrımlarının ortasından çıkan sarı renkli camlardan oluşturulmuş akantüs yaprağı ile taçlandırılmıştır (Foto. 7). Renksiz camlardan oluşan alçı kayıtlı ilk bordürün içinde, yeşil renkli dikdörtgen ve sarı renkli yuvarlak camlardan oluşan ince bir bordür görülmektedir. Bunun içindeki bordür ise, farklı formlarda kesilmiş sarı, yeşil ve mavi renkli camlarla dolgulanmış ve merkeze üç kartuş yerleştirilmiştir. Üstteki kartuşta mavi renkli yuvarlak camların oluşturduğu zemin üzerine sarı renkli camlarla iki satırlık kitabe metni yazılmıştır. Yakından incelendiğinde, revzenin caminin içine bakması gereken ön yüzünün, dışlıklara bakar vaziyette ters takıldığı anlaşılmaktadır (Foto. 10-12). Revzenin ayna aksi yapılmış görünümünden yola çıkılarak, kitabenin ilk satırında "Mübarek-bad", ikinci satırında ise "Devlet-i yad" yazılı olduğu anlaşılmaktadır.

KİTABE METNİ:

مبارك باد
دولت ياد

KİTABENİN OKUNUŞU:

*Mübarek-bad
Devlet-i yad*

"Mübarek kılınsın, kalıcı devlet" manasına gelen bu ifade, revzenlerin banisinin devlet kademesinde yer alan bir memur olabileceğini düşündürmektedir. Yazının altında bulunan ve köşelerinde sarı renkli camların kullanıldığı kartuşta yazı olup olmadığı anlaşılamamaktadır. En alttaki kartuşta ise, sarı renkli vazunun içinde altı taç yapraklı, kırmızı renkli Manisa lalesine (Demiriz, 1986: 359-360) benzeyen çiçekler tasvir edilmiştir.

Batıdaki revzen de, doğudaki revzen gibi, pencere açıklığına ters yerleştirilmiştir (Foto. 7, 13). Diğerlerinde olduğu gibi, burada da en dışta alçı kayıtlar arasında renksiz düz camların kullanıldığı bir dış bordür ve bunun içinde sarı renkli dikdörtgen ve mavi renkli yuvarlak camların kullanıldığı ince bordür görülmektedir. Bu kartuşun içindeki bordür ise; kıvrımlı dal şeklinde dizilmiş olan sarı renkli camlar ve çuha çiçeği (Demiriz, 1986: 343) ya da halk arasında "unutma beni" çiçeği olarak adlandırılan çiçek motifleri oluşacak şekilde sarı, mavi ve yeşil renkli camlar ile dolgulanmıştır. Çiçek tasvirinde, gerçek doğaya uygun renklerin seçimi dikkat çekicidir (Foto. 14-15). Revzenin merkezindeki dikey kartuşta ise, alçı kayıtlar arasında balıkpulu formunda renksiz camların arasına, yine aynı formda ancak sarı ve mavi renkli camlar, baklava motifi oluşacak

şekilde dizilmiştir.

Osmanlı'daki uygulamalarından yola çıkılarak dış cephede var olduğu tahmin edilen alçı kayıtlı dışlıklar günümüze ulaşmamış, bunların yerine ahşap kayıtlı çerçeveler yerleştirilmiştir (Foto. 4). Yer yer tahribatların görüldüğü sivri kemerli revzenlerin tasarımları, üçünün de aynı usta tarafından yapıldığını düşündürmektedir. Bu yapı için yapılmış olabileceği gibi, başka bir yapıdan da nakledilmiş olma ihtimali⁵ bulunmakla birlikte, Osmanlı'nın çeşitli dönemlerinden günümüze ulaşanlar arasında, üzerinde bani veya sanatçı adı ya da tarih ibaresi bulunduğu bilinen az sayıdaki örneklerden⁶ olan bu revzenler 18. yy. sonuna ait olup, Batılılaşma döneminin özelliklerini yansıtmaktadır.

Güney duvarının ortasında öne doğru taşırılmış, kalıplama tekniğinde yapılmış alçı mihrap yer almaktadır. Mihrap nişi; yarım daire planlı olup, beş sıralı mukarnas kavsaralıdır. Kavsara köşeliği, kademelendirilmiş üç sıra bordürle çevrelenmiştir. Niş ve bordürlerin alt kısmı ise günümüzde fayans ile kaplıdır. Köşelik bölümünde, merkezine küçük kabaralar yerleştirilmiş on iki kollu yıldızlardan oluşan kompozisyon görülmektedir. Köşeliği çevreleyen ilk bordürde, yine merkezlerinde küçük kabaralar bulunan sekiz kollu yıldız kompozisyonuna yer verilmiştir. İkinci bordürde; yatay ve dikey eksenlerde birbirini kesen geçmeler arasında, içlerinde altı kollu yıldızlar bulunan sekizgenlerden meydana gelen geometrik kompozisyon kullanılmıştır. Mihrap, tek sıra mukarnas dizisinden oluşan en dıştaki dar bordürle sınırlandırılmıştır (Foto. 16-17). Aşağı Ayvalı Köyü Camisi mihrabı; Candaroğulları Beyliği yapısı olan 1367 tarihli Kastamonu- Kasabaköy Mahmut Bey Camii ve 1447 tarihli Hamza Ağa Camisi (Özkarıcı, 1992:125,193), 14. yy. sonu-15. yy. ilk çeyreğine tarihlenen Honsalar Camisi (Bilici, 1991:177) ve 15. yy.'a tarihlenen Saraydüzü- Cuma Köyü Camisi (Çal, 2014:50-58) mihrapları ile malzeme ve süsleme özellikleri açısından benzer özelliklere sahip olup, 15. yy. özellikleri göstermektedir.

Güneybatı köşesindeki ahşap minber ve güneydoğu köşesindeki ahşap vaiz kürsüsü yakın dönemde yapılmıştır. Harimin kuzey duvarında ise; iki serbest ahşap direk desteklenen, ahşap kafesli korkuluğa sahip ve ortası mihrap yönünde dikdörtgen formlu çıkma yapan mahfil bulunmaktadır.

İnşa kitabesi bulunmayan yapıyla ilgili olarak; caminin yakınındaki türbede yatan ve mezar taşında H.1110/ M.1698-1699 yılında vefat ettiği yazılı olan Abdi Sofu adlı bir hayırsever tarafından yaptırıldığı belirtilmektedir (Gökoğlu, 1952:225). Ancak yapılan arazi çalışmasında bahsedilen mezartaşı görülememiştir. 1487, 1530, 1560 ve 1582 tarihli tahrir defterlerinde Ayvalı Viran olarak kaydedilmiş olan köyde (Tosunoğlu, 1993:326), 1530 yılında Dede ve Ahmet Camii'nin olduğu kayıtlıdır (Özkılınç vd, 2013:389). BOA belgeleri arasında yer alan; Ayvaluca köyündeki caminin hatibi es-seyyid Hacı Abdullah'ın yerini Ali halifeye bırakması ile ilgili olan 13 Mayıs 1720 tarihli belgeden, köyde bu tarihte bir cami olduğu anlaşılmaktadır (BOA., C.EV. 80/3960-1.) (Foto 18). Yapının tespit edilmiş iki vakfiyesi bulunmaktadır. Bunlardan 24 Mayıs 1879 tarihli vakfiyede, Ayvalı Divanı Köyü sakinlerinden Alaybeyzade Hacı Ahmed kızı Nefise Hanım, Ayvalı karyesinde bulunan Abdi Sofi nam-ı diğer Davud Dede Cami-i şerifinde imam olanlara verilmesi için 2000 kuruş para vakfetmiştir (Abdulkadiroğlu ve Özsoy, 2005:39-40).

⁵ Örneğin; Durağan ilçesi Yeşilyurt Köyü'nde (eski adı Dutluca) bulunan ve 1812 ya da 1917 tarihli olduğu tahmin edilen caminin mihrap üstünde yer alan ve birinin üzerinde H.1061/M.1650-51 tarihi yazılı olduğu tahmin edilen iki revzenin Vezirköprü Saçsaray Köyü Camisi'nden getirildiği belirtilmektedir (Çal, 2014:117-121)

⁶ Kılıç Ali Paşa Camii'nde (1580) mihrap çıkıntısının yan cephelerinde yer alan revzenlerden birinde "Amelehu Tefik Bursa, 1331" ifadesi yazılıdır (Şişman, 1990:58). Üsküdar Yeni Valide Camii'nde (1708-1710) alt sırada açılıp kapanan pencereler üzerindeki alınlık biçimli alçı pencerelerden birinde "1310", bunun karşısındaki pencerede ise "Amelehu Muhammed Tophane" yazdığı belirtilmiştir (Şişman, 1990:62) ise de revzenin görselinde (Şişman, 1990:157) (H.1120/M.1708-9) tarihi yazılı olduğu görülebilmektedir.

Vakfiyedeki bu ifadeden; yapının, onarım kitabesinde de geçen baninin ismi ile adlandırıldığı ve caminin diğer adının Davud Dede Camii olduğu öğrenilmektedir ki bu da 1530 yılında köyde olduğu belirtilen Dede ve Ahmet Camii'ne işaret etmektedir⁷. Bu tarihi verilerden yola çıkarak mevcut caminin ilk inşasının 16. yy.'a kadar uzandığı anlaşılmaktadır.

Yapıdaki izlerden ve kitabelerden de anlaşıldığı üzere, yapı çeşitli onarımlarla günümüze gelmiştir. Bu onarımlardan biri sırasında takıldığı düşünülen revzenler; Osmanlı döneminden günümüze ulaşmış, tarihi veya banisi bilinen az sayıdaki örneklerden olması sebebiyle önem arz etmekte ve 18. yy. sonu Batılılaşma döneminin bezeme üslubu özelliklerini açıkça sergilemektedir.

KAYNAKÇA

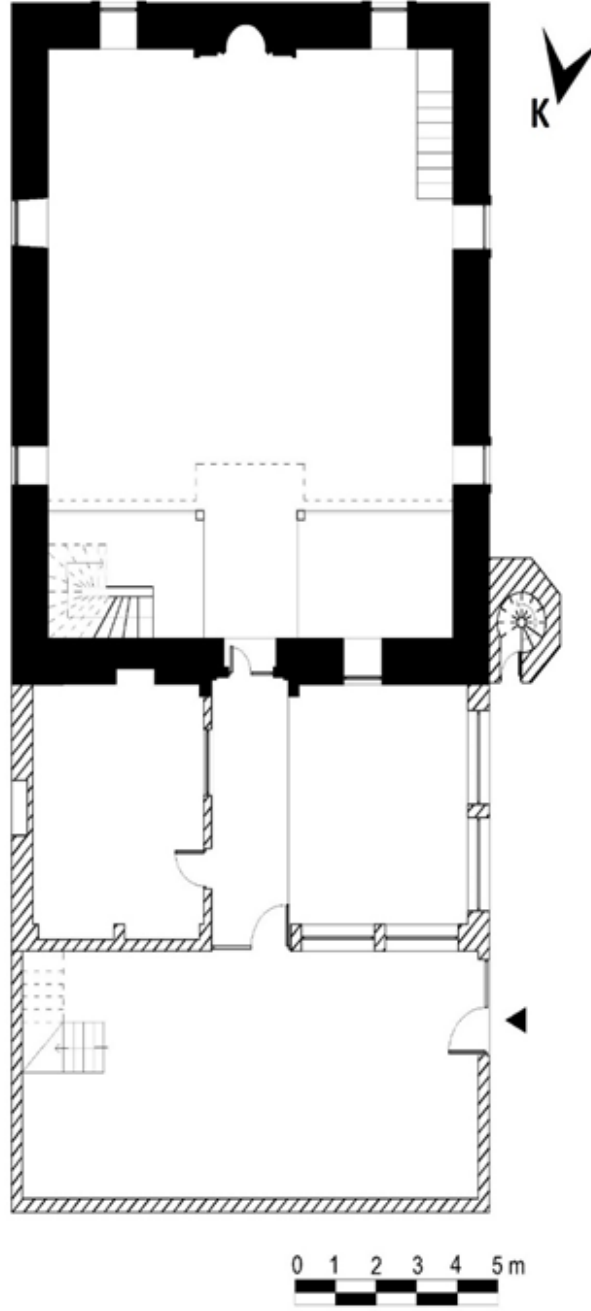
- Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye, 1316
Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye, 1317.
Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye, 1318
Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye, 1319
Salname-i Nezaret-i Maarif-i Umumiye, 1321
BOA., C. EV. 80/3960-1.
ABDULKADİROĞLU, A., ÖZSOY Ü. **Taşköprü Vakfiyeleri**, Ankara, 2005.
AYTEKİN, Z. **Kastamonu İli Taşköprü İlçesindeki Türk Devri Yapıları**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2016 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
BİLİCİ, Z. K. **Kastamonu'da Türk Devri Mimarisi ve Şehir Dokusunun Gelişimi (18. Yüzyıl Sonuna Kadar)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1991 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
ÇAL, H. **Boyovası/Boyabat Kazasında Türk Mimarisi (Hurufat Defterlerine Göre)**, Ankara, 2014.
DEMİRİZ, Y. **Osmanlı Kitap Sanatında Naturalist Üslupta Çiçekler**, İstanbul, 1986.
GÖKOĞLU, A. **Paphlagonia - Gayri Menkul Eski Eserleri ve Arkeolojisi**, Kastamonu, 1952.
ÖZKARCI, M. **Candaroğulları Beyliği Mimari Eserleri**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 1992 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
ÖZKILINÇ, A. vd. **Osmanlı Yer Adları: II Anadolu Karaman Rum Diyarbakır Arap ve Zülkadriye Eyaletleri (1530-1556)**, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara, 2013.
ŞİŞMAN, Ö. **Osmanlı Mimarisinde Alçı Pencere (Klasik Devir)**, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1990 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Eser Çalışması).
TOSUNOĞLU, A. **Tapu-Tahrir Defterlerine Göre XVI. Yüzyılda Kastamonu Sancağı**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1993 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

⁷ Yapıyla ilgili ikinci vakfiyede; Ayvalı karyesi halkından Kevrazoğlu Mehmet Satı Efendi ibn Mehmet Efendi, 30 Haziran 1903 tarihinde Aşağı Ayvalı karyesinde bulunan Sofi Abdi Camii-i şerif vakfına 1000 kuruş vakfettiği kaydedilmiştir (Abdulkadiroğlu ve Özsoy, 2005:129-130).

FOTOĞRAFLAR

Foto. 1- Aşağı Ayvalı Köyü Camisi, Güneyden Bakış

Çiz. 1- Aşağı Ayvalı Köyü Camisi, Plan (Z. AYTEKİN)

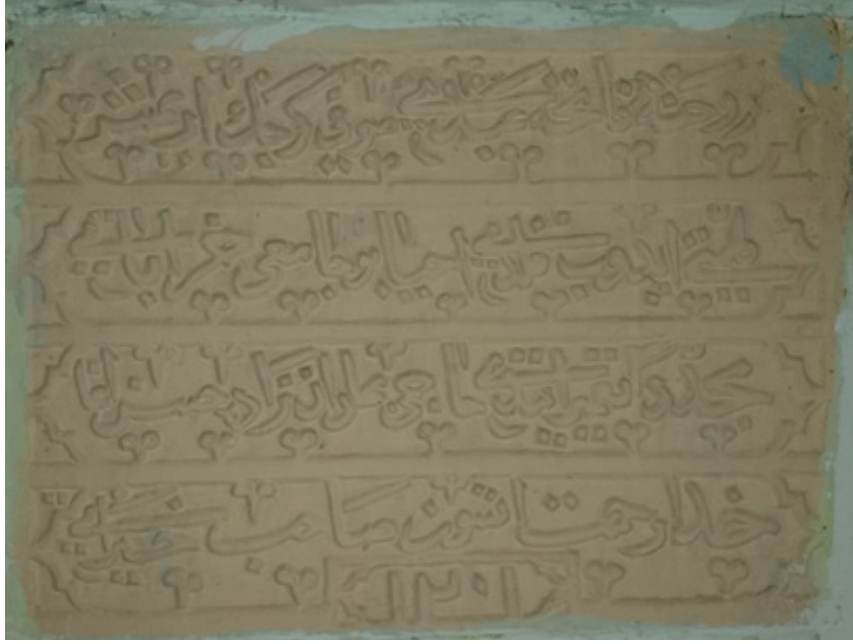
Foto. 2- Doğu Cephe, Genel Görünüm

Foto. 3- Batı Cephe, Genel Görünüm

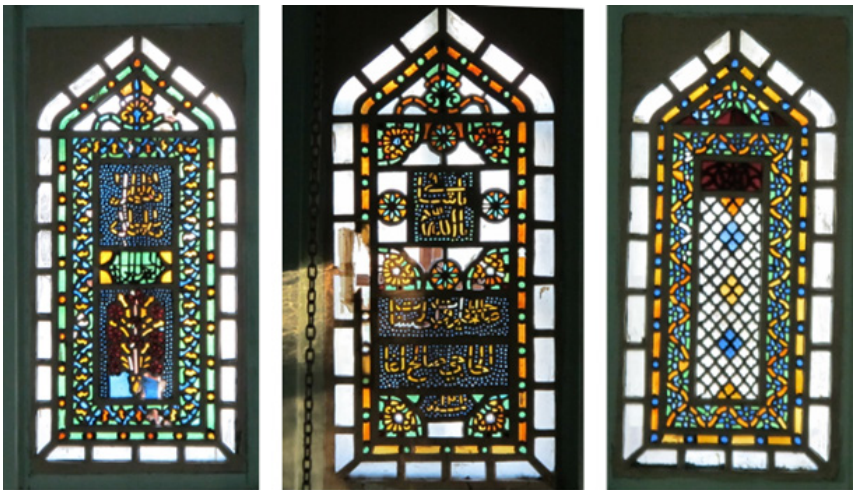
Foto. 4- Aşağı Ayvalı Köyü Camisi, Güney Cephe, Genel Görünüm

Foto. 5- Aşağı Ayvalı Köyü Camisi, Harim Giriş Kapısı Üzerindeki Onarım Kitabesi

Foto. 6- Aşağı Ayvalı Köyü Camisi, Harim, Güneye Bakış

Foto. 7- Harim, Güney Duvarındaki Revzenler (Soldan Sağa: Doğudaki, Ortadaki, Batıdaki Revzen)

Foto. 8- Ortadaki Revzen, Üst Kısmı

Foto. 9- Ortadaki Revzen, Sol Alt Kısmı

Foto. 10- Doğudaki Revzen, Üst Kısmı

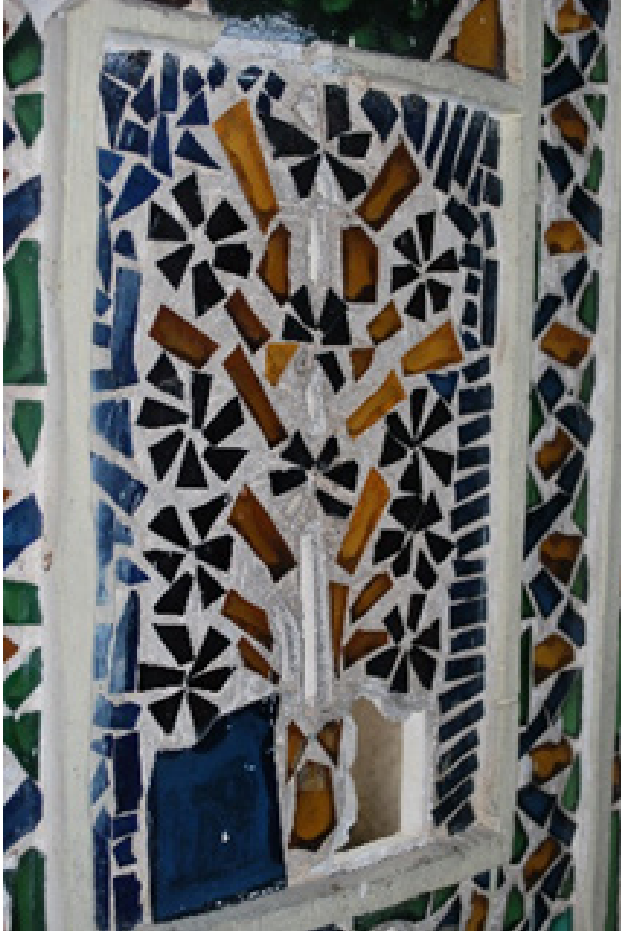

Foto. 11- Doğudaki Revzen, Alt Kısım

Foto. 12- Doğudaki Revzen, Ayna Aksı

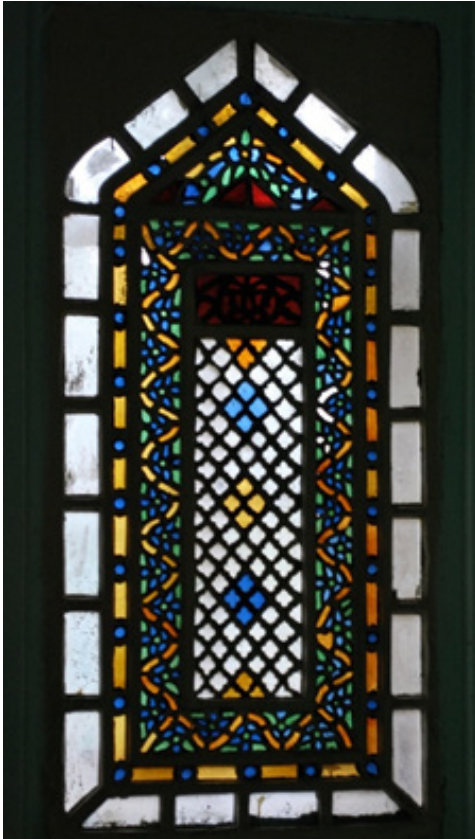

Foto. 13- Batıdaki Revzen, Ayna Aksı

Foto. 14- Batıdaki Revzen, Alt Kısım

Foto. 15- Batıdaki Revzen, Sađ Kısım

Foto. 16- Mihrap

Foto. 17- Mihrap Kavsarası ve Köşeliği

Foto. 18- Caminin hatibi es-seyyid Hacı Abdullah'ın yerini Ali halifeye bırakması ile ilgili olan 13 Mayıs 1720 tarihli belge (BOA., C. EV. 80/3960-1.)